

Na današnji dan prije dvadeset i jednu godinu donesen je Stabilizacijski program. Inflacija koja je u rujnu 1993. godine dosegla razinu od 30% mjesečno eliminirala je kriterije gospodarenja. Dodamo li iznesenom ratne napore tadašnji predsjednik Vlade Nikica Valentić učinio je vrlo hrabar i dobar potez. Donio je Stabilizacijski program koji je imao za cilj smiriti divljanje cijena. Svjestan da si time otežava rad Vlade pokazao je državnički odnos prema Lijepoj našoj.

1992. I 1993. prije programa Stabilizacije, kao koautor s jednim od kreatora Stabilizacijskog programa, ponudili smo svoje viđenje kako stabilizirati cijene i učiniti privređivanje smislenom aktivnošću. Slučajno ili ne najveći dio Stabilizacijskog programa bio je gotovo identičan našim promišljanjima.

Jedno od pitanja bilo je da li postupno smirivati cijene ili to učiniti šok terapijom. Kao što je poznato Slovenija je vrlo učinkovito, ne dovodivši u pitanje restrukturiranje gospodarstva, postupno riješila problem inflacije. Mi smo učinili isto putem šok terapije. I danas mislim da je bilo dobro da smo se odlučili za šok terapiju.

Pri donošenju Stabilizacijskog programa istaknuto je kako nakon šest mjeseci slijedi pretakanje Stabilizacijskog u Razvojni program. Taj pristup, i danas tako mislim, zaslužuje svaku pohvalu. Naime, šok terapija može trajati jedno vrijeme, ali nemože trajati sve vrijeme, pa je, prema tome, nužno nakon „fiksiranja“ stanja pokrenuti proces „odležavanja“. (Upravo zato sam predlagao da se nakon šest mjeseci pritupi marginalnom prilagođavanju tadašnjeg hrvatskog dinara njemačkoj marci temeljeno na promjenama produktivnosti rada realnog sektora.)

Na žalost, Vlada se nije držala obećanog. Umjesto Razvojnog programa fiksiranje tečaja postao je neupitan, nedodirljivi cilj bez obzira koju i kakvu cijenu plaćalo hrvatsko gospodarstvo. Bilo kako bilo 1994. godinu smo preživjeli. I ne samo to ostvarili smo, istina mali, suficit na tekućem računu platne bilance. Gle čuda, suficit, istina mali, ostvarili smo ponovno prošle godine. Cijelo dvadesetogodišnje razdoblje prošlo je u ozračju upornih deficita na tekućem računu platne bilance. Međutim, kruta zbilja srušila je bajku već naredne, 1995., godine kada smo ostvarili deficit na računu robne razmjene s inozemstvom od tri milijardi dolara što je rezultiralo deficitom na tekućem računu platne bilance. Od tada deficiti su, istina neravnomjerno, postali svakodnevnica hrvatskog gospodarstva. Bit te činjenice jest odvajanje realnog nacionalnog

gospodarstva od financijskog dijela. Sve je to moglo „funkcionirati“ zahvaljujući nacionalizaciji deficita na računu robne razmjene s inozemstvom. Po prirodi stvari kada robu uvezete ona podliježe oporezivanju, najprije putem carina, potom putem poreza na potrošnju. Nema razlike, u kratkom roku, između uvezene i proizvedene robe. Ima zapravo, ali to je bila mora katastrofičara a ne osviještenih neoliberalističkih ekonomista.

Tada dolazi tragična 1998. godina kada Hrvatska uvodi porez na dodanu vrijednost. Kriva procjena kapaciteta ovog poreznog oblika rezultirala je znatno većim prihodima od očekivanih. Kada se u Lijepoj našoj pojavi višak tada se isti ne koristi da se sanira državna blagajna, već se u dobroj tradiciji povećaju prava korisnika proračuna. Gle vraga, slijedeće godine, što su katastrofičari predviđjeli, društveni proizvod se smanjio ali, na žalost, prava korisnika proračuna ostala su što je rezultiralo značajnim problemima tadašnjem ministru financija. Danas znamo da je to bilo edensko ozračje. Tada je hrvatska vlast učinila istočni grijeh. Nakon dvije godine dolazi na vlast SDP od kojih smo očekivali da će odlučno napustiti neoliberalistički koncept ekonomske politike i svu moguću pažnju posvetiti dinamiziranju realnog gospodarstva ili, ako baš hoćete, reindustrijalizaciju. Međutim, kad netko odluči da neće ništa učiniti toga se dosljedno drži (definicija briokrate), stvari su ostale onakvima kao što su bile u vrijeme HDZ-ove vlasti. Što više, inozemni se je dug udvostručio što je bilo u maniri izjave kako je privilegij što se možemo zadužiti. Danas uživamo blagodati tadašnjeg privilegija. Povratak HDZ-a na vlast ništa nije promijenilo. I dalje smo bili bahati i živjeli na kredit ne vodeći brigu da će jednog dana te kredite netko morati vratiti. Opteretili smo, što i danas ustajno činimo, buduću generaciju kao da nije naša. Opet nešto što je od davnina poznato u Lijepoj našoj.

2007. svijet ulazi u krizu. Opaka kriza koju su neki uspoređivali sa Velikom krizom iz tridesetih i koja još uvijek traje. Opet je došla do izražaja naša karakterna crta. Mi smo krizu naprosto ignorirali. Visoki vladini dužnosnici jasno i glasno su rekli kako će nas kriza mimoći. I opet po neznam koji put katastrofičari su ostali „zločesta djeca“ Lijepe naše. Opet je kruta zbilja srušila bajku i hrvatsko gospodarstvo nije ušlo u krizu, hrvatsko gospodarstvo palo je u depresiju u kojoj je i danas. Lijepo je Galbraith jednom napisao da smo izraz depresija zamijenili izrazom kriza kako bi izgledalo manje turobno. Samo snažnu krizu nazivamo depresijom ili kako je on to slikovito rekao „kriza u krizi“.

Na kraju, danas misnistar financija Slavko Linić iskreno priznaje: „Car je gol!“

Tako u očekivanju boljeg sutra donijeli smo prije dvadeset godina Stabilizacijski program. Danas dvadeset godina poslije moramo reći da nam je terapija Stabilizacijskog programa prouzročila karcinom, a karcinom je, vjerujte mi na riječ, opaka bolest.